

Počátky

Gwill Owen

◆ bytový seminář, česky | anglicky, vznik: 13. 4. 1981

◆ private seminar, Czech | English, origin: 13. 4. 1981

Počátky [1981]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1981-04-13 G. E. L. Owen – Počátky logiky (1) [LVH214VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Profesor Owen 13. 4.

Jiný hlas: Profesor Owen. Thank you very much. On říká teda, že ten *paper*, který bude dávat, se netýká ani přímo politiky, náboženství nebo morálky, takových urgentních témat, ale spíš abstraktní filosofie.

Jiný hlas: This is on *logic*, the beginnings of *logic*, and the way that it started from philosophical arguments about negation. Alright. Now shall we wait for the translator?

Jiný hlas: We can start and...

Jiný hlas: But what do you think he's done with the *paper*?

Jiný hlas: I think he will bring it if there is no trouble with him.

Jiný hlas: Ah, yes. Of course. Good. Well, let me start at least. Philosophers intermittently...

Hejdánek: Pojd'te dál, prosím vás, sedněte si, už jsme začali.

Jiný hlas: Corrected. Save it.

Jiný hlas: Good. May I take it?

Jiný hlas: This is the only copy I've got. Apart from the *paper*. Right. Philosophers intermittently puzzle each other and themselves on the subject of negation. Why should they? Any language known to us must surely contain signs of negation. In English, for example, words such as *not* and *no*, *none*, *no one*, *nowhere*. If we had no grasp of these, we would not have the means of rejecting some descriptions of the world. If we could not reject some, we could not find others informative. What is puzzling then? Philosophers have sometimes found it hard to digest the idea that some possible descriptions of the world are bare rejections of others. This table is not blue, but neither surely is the shape of the table or the proof of Euclid's third theorem.

Jiný hlas: Excuse me, it will be necessary to translate just sentence after sentence.

Jiný hlas: Right. If possible. Good. Is that alright? Or shall I do it paragraph by paragraph? Which would you rather?

Jiný hlas: Just sentence by sentence, because I...

Jiný hlas: All right. Shall I start again? I mean, I can do it from the *paper*. While he does it, I'll have a pipe.

Jiný hlas: Filosofové se bez ustání matou sami sebe a sebe navzájem o předmětu negace. Proč se to tak děje? Jakýkoliv jazyk, který je známý, musí samozřejmě obsahovat negační znaky. V angličtině slova jako *not*, *no*, *none*, *no one*, *nowhere* – ne, to jsou záporny, nikdo, nikde a tak dále. Kdybychom neměli možnost tato slova pochopit, neměli bychom žádný způsob, jak odmítnout nějaký popis světa. A kdybychom nemohli odmítnout některé popisy, tak bychom nemohli zase jiné shledat informativními. Co je zde matoucího?

Jiný hlas: Right. Philosophers have sometimes found it hard to digest the idea that some possible descriptions of the world are bare rejections of others. And as I said, this table is not blue, but then neither surely is the shape of the table or the proof of Euclid's third theorem. What is the character of *non-blueness* that these unlikely neighbors share?

Jiný hlas: Filosofové to někdy shledávají těžké zažít myšlenku, že některé možné popisy světa jsou pouhými odmítnutími jiných. Tento stůl není modrý, ale také samozřejmě není tvar tohoto stolu nebo důkaz Eukleidovy třetí věty. Co je potom charakter nemodrosti, který tyto naprosto nepodobné prvky sdílejí?

Jiný hlas: Right. I've just cut out a little. I'm going to this. And in general, this is how. In general, how can one describe the actual, or if you prefer factual world by listing gaps and lacks in it? Others besides *Wittgenstein* have thought that the basic propositions in which the world can be described must be all positive and compatible with each other.

Jiný hlas: Jak je obecně možné popsat skutečný, nebo dáváte-li přednost faktový svět tím, že se budou pouze vyjmenovávat díry či nedostatky v něm? Ostatní kromě *Wittgensteina* mysleli, že tyto základní

propozice nebo předpoklady, ve kterých svět může být popsán, musí být všechny pozitivní a navzájem se nesmí vylučovat.

Jiný hlas: Yes. What of those negative descriptions to which we seem reduced in our tally of the facts, description of the facts, when there is nothing positive to replace them? Smith, for example, is not a policeman, but neither does he follow any other trade or calling. And this glass is not tinted red, but nor does it have any other color. The world seems, in *Russell's*, *Bertrand Russell's* idiom, to have irreducibly negative facts in it. I'm going to the end of the paragraph. And yet there is a spendthrift air to the claim. For any positive description or identification of an object, there are obviously countless negative descriptions and identifications. We should never finish the list. Much that is, as *Plato* puts it in the *Sophist*, infinitely much that is not. And can we have a world that contains infinitely many negative descriptions for any one object that we want to identify?

Jiný hlas: Ovšem, které z těchto negativních popisů, na které se zdá být náš popis faktů redukován, když není nic pozitivního, co by je mohlo nahradit? Smith není policista, avšak také nemá žádné jiné řemeslo nebo povolání. Tato sklenice nemá červenou barvu, avšak nemá také žádnou jinou barvu. Svět, jak se zdá v *Russellově* idiomu, má neredukovatelná negativní fakta v sobě. Avšak je zde rozhazovačný přístup k tomuto tvrzení. Pro jakýkoliv pozitivní popis nebo identifikaci objektu jsou zde očividně nespočetné negativní popisy a identifikace. Nikdy bychom neskončili ten seznam. Mnoho toho, co je, jak říká *Platón* v *Sofistovi*, nekonečně mnoho toho, co není. A můžeme mít svět, který obsahuje nekonečně mnoho negativních popisů pro každý jeden předmět, který chceme identifikovat?

Jiný hlas: Right. Thank you. We can leave that paragraph if you like out... except very briefly. *Logicians* often don't make it part of their trade to notice these problems. But onto the last paragraph. *Logic* wins its laws in *philosophical argument* and that's the theme of this paper. I shall illustrate the issues here, *logic* winning its themes in *philosophical argument*. I shall illustrate the issues under four connected headings, and one leads to the next. *Negation* and *falsehood*, with some remarks on *non-existence*. *Difference* and *incompatibility*. *Propositional negation* when you're simply cancelling, negating the whole *proposition*. And the law or laws of *contradiction*. And we will start and see how far we go.

Jiný hlas: Logikové se nečasto zabývají nebo nepovšimnou si těchto problémů. Avšak logika získala své zákony ve filosofických diskusích. A toto bude tématem této práce a pokusím se ilustrovat tento bod ve čtyřech různých oddílech. Jeden bude navazovat na druhý. *Negace* a nepravda s několika poznámkami na *non-existenci*, rozdílnost a neslučitelnost, výroková negace a zákon či zákony *kontradikce*.

Jiný hlas: Thank you. And I'm starting with that first subject, the connection between *negation* and *falsehood*. Just translate that, then they'll know what's coming.

Jiný hlas: Takže se začne s tímto oddílem: *negace* a nepravda.

Jiný hlas: It's a *commonplace* that while *negation* and *falsehood* are not the same thing, they are close relatives. In *denying* a *statement* we commit ourselves to its *falsehood*, as *Quine* puts it: „the *negation* of a true *statement* is false, the *negation* of a false *statement* is true“. But the suggestion that *negation* is to be explained in terms of *truth conditions* has troubled some thinkers, some *philosophers*. They argue that to say „Jones is not asleep“ is to state something directly about Jones, whereas to say „it's false that Jones is asleep“ is to ascribe a property to some actual or possible *statement* about Jones. *Truth* and *falsehood*, unlike the lack of sleep, are properties of *statements*. So the first type of utterance, „Jones is not asleep“, is more basic. It's a *first-order utterance*, where the second, „it's false that Jones is asleep“, is *second-order*, and that shows the proper order of explanation. I'll give them anyway the next paragraph.

Jiný hlas: Je běžné, že zatímco *negace* a nepravda nejsou totožné, jsou to blízké příbuzné záležitosti.

Pokud popíráme výrok, tak se stavíme za jeho nepravdu. Jak tvrdí *Quine*: *negace* pravdivého výroku je nepravda, *negace* nepravdivého výroku je pravda. Avšak návrh, že *negace* by měla být vysvětlována v termínech pravdivostních podmínek, způsobil potíže některým myslitelům, kteří tvrdili, že říci, že Jones nespí, znamená tvrdit něco přímo o Jonesovi, zatímco říci, že není pravda nebo je nepravdou, že Jones spí, je připisování vlastnosti jakémusi skutečnému nebo možnému výroku o Jonesovi. Pravda a nepravda

na rozdíl od *non-existence* spánku nebo nedostatku spánku jsou vlastnosti výroku. Takže první typ výroku, je to ten o tom, že Jones nespí, je základnější. Je to výpověď prvního stupně, zatímco druhá, to je ta „není pravda, že Jones spí“, je výpověď druhého stupně. A toto ukazuje správný postup při vysvětlování. Jiný hlas: Others have replied to this that they can more readily understand the ascribing of *truth* and especially *falsehood* to *statements* than they can understand the so-called *negative facts* such as the *non-sleeping* of Jones, with which we're required to start if our explanation is to go in this second direction. It's by inspecting the actual, by *inference* the positively characterized world, that we find that some description of it is to be rejected as false. So we can understand *falsehood*, but how can the world contain not only actual and positive circumstances, but the lacks and absences of some possible facts or states of affairs, the *non-occurrences* of Jones asleep now? The other order of explanation starting from *falsehood* and going through to *negation* is preferable.

By the way, those of you who do understand English, if I talk too fast or unclearly, will you shout, even while I'm doing it please. All right? Good.

Jiný hlas: Yes, I'm trying to.

Jiný hlas: Oh yes, I think so. *Considered* normally, I mean just to read one sentence and that was all. Oh, I see what you mean. Is Nechleba saying that she only wants one sentence translated at a time? Because then I shan't make the connections in the prose of the argument, you see. He doesn't, you see, he may not see the next sentence is a „therefore“ sentence if I don't put two sentences together. I mean I've got the text, so it's all right, but when I don't have it... Yes, exactly. No, I think I'll go de bar... I think I'll give one or two sentences at a time, not just one. Just to... because I want the logical connections there, of course. You can scream.

Jiný hlas: Na toto jiní odpověděli, že mohou spíše nebo lehčeji rozumět připisování pravdy či nepravdy výrokům, spíše než rozumět takzvaným negativním faktům, jako je Jonesovo nespání, s kterým bychom měli začít, má-li pořad našeho vysvětlování jít v tomto druhém pořadí, v druhém směru.

Hejdánek: je to při zkoumání skutečných a následně pozitivně charakterizovatelných stavů světa, že shledáváme, že některé jeho popisy mají být odmítnuty jakožto nepravdivé. Avšak jak může svět obsahovat nejenom skutečné a pozitivní okolnosti, ale také nedostatky či absence některých možných faktů či stavů událostí, jako například neexistence Jonesova spánku nyní. To znamená, že ten druhý způsob vysvětlování je spíše mu dát přednost.

Jiný hlas: Right. So we've got two... don't need to translate this. We have two opposing factions on this. One is the faction that says of course you need negations to explain falsehood, which is *second order*, and the other side saying we can't have the world containing negative facts, blanks, so we need falsehood to explain negation. Does that need translating? I've said it already, so have you. Right. Now to many Greek philosophers before Aristotle, that last reply would have seemed quite unsatisfactory. That is, that we start with falsehood and proceed to negation. For they found or they professed to find the idea of falsehood itself unintelligible, while they showed no similar discontent over negation. In fact their paradoxes about falsehood depended on accepting as intelligible some negative premises that other early Greeks would have rejected, including for example Parmenides. Parmenides didn't argue against all negation, but it was not until Plato's *Sophist* that the puzzles about falsehood were shown to imply the mere vacuousness of some *first order* negations that are used in setting the puzzles. In other words, these Sophists are going to use negation quite cheerfully to set their puzzles, puzzles about falsehood, and it had to wait for Plato to show that the puzzles set about falsehood also involved paradoxes about negation. But we're going to look at the Sophists first, and we're going to look also at the man from whom the Sophists' troubles primarily came, that is Parmenides.

Hejdánek: Mnoha řeckým filosofům před Aristotelem by se toto zdálo velice neuspokojivou odpovědí, protože zjistili, či tvrdili, že zjistili, že myšlenka nepravdy sama o sobě je nepochopitelná, zatímco neprojevovali stejnou nespokojenost s negací. Skutečně, jejich paradox o nepravdě závisel na akceptování jakožto srozumitelného některých negativních premis, které by Parmenidés sám odmítl,

ačkoliv, jak budeme tvrdit, jeho myšlení nebylo směřováno proti všem negacím. A nestalo se tak až do Platónových *Sofistů*, že tyto hádanky o nepravdě byly ukázány jako prázdné o některých negacích prvního řádu, které byly použity k tomu, aby se tyto hádanky vůbec sestavily.

Jiný hlas: When I go on by the way with the later sheets, I'll pass them across to you as soon as you start translating, alright? We can share them. So it didn't appear until Plato's *Sophist* that some puzzles about falsehood were shown to contain nonsense of some *first order* negations that were used in setting the puzzles.

Hejdánek: Čili neobjevilo se to až do Platónových *Sofistů*, že některé hádanky o nepravdě se ukázaly, že obsahují nesmysly o některých negacích prvního řádu, které byly použity k tomu, aby se tyto hádanky vůbec sestavily.

Jiný hlas: Greek troubles over falsehood emanated from the work of one pioneer, Parmenides of Elea, but he didn't himself expressly discuss falsehood. Even his arguments concerning negation were not, or not apparently, designed to discredit negation in general. What he maintained as the basis for a series of deductions – and we do know something of Parmenides, or do we? Is Parmenides not a known philosopher here? Yes, he is. Well, thank goodness for that. Yes, I thought so. What he maintained as the basis for a series of deductions was that one of two forms of utterance was proper and legitimate, while the other represented a blind road. And the first form of utterance was *estin*, it is, and the second was *ouk estin*, it is not. And these must be taken I think in an *existential sense*, but that's what I'm going to argue. If we've got that, then we have the puzzles about falsehood. Right. Go ahead.

Hejdánek: Řecké problémy s nepravdou vyplynuly z práce jednoho z průkopníků, Parmenida z Eleje, avšak on sám nikdy vysloveně se nezabýval nepravdou. A dokonce jeho tvrzení, která se týkala negace, nebyla či ne zjevně namířena, aby diskreditovala negaci jako takovou. Co tvrdil, je, že základna pro sérii dedukcí je, že jedna forma výpovědi je pravdivá a legitimní, zatímco jiná reprezentuje slepou uličku. První forma výpovědi je *to jest* společně s dodatkem *a musí být*, a druhá je *to není* společně s dodatkem *a nesmí být*.

Jiný hlas: Parmenides argued for saying that you can't have such a form of utterance as 'it is not'. He said you could not discern, you couldn't recognize what is not, since that's impossible, nor could you declare it, express it in speech. Alright? We got that. And he proceeded to deduce the characteristics of what can be distinguished in thought and expressed in speech. And the descriptions he settled for make a remarkable list. Such a subject, a genuine subject of discourse and thinking, must be unborn, undying, immovable, not divisible, invariant.

Jiný hlas: he adds a few other attributes which are positive in grammatical form, such as that it's whole, unique, perfect. But it's the negative forms that predominate and the body of Parmenides' argument relies on negation afterwards. So most of his readers have been persuaded that in ruling out any form of expression represented by or reliance on that formula *it is not*, Parmenides did not mean to debar negation in general.

Hejdánek: přidává další atributy, které jsou pozitivní ve své gramatické formě, takové jako že předmět musí být celý, jedinečný, [nesrozumitelné] perfektní. Avšak negativní formy převládají a hlavní část Parmenidovy argumentace závisí na negaci. Následně většina jeho čtenářů musela být přesvědčena, že tím, že vylučuje jakoukoli formu výrazu, která je reprezentována či závislá na jeho formulaci *to není*, tím Parmenides nemyslel zbavit se negace jako takové nebo zrušit negaci jako takovou.

Jiný hlas: He meant to rule out only some special classes of negative expressions and explore the consequences. And the right and favored candidate for that prime target of Parmenides' argument has always been, long been, statements of non-existence. What doesn't exist is not, so to speak, there to be grasped in word or thought.

Hejdánek: spíše on měl na mysli vyloučit pouze některé zvláštní typy nebo třídy negativních výrazů a potom prozkoumat následky. Jako favorizovaným kandidátem na první cíl Parmenidových argumentů byla dlouho tvrzení o neexistenci. Co neexistuje, není tak řečeno k pochopení či k uchopení ve slovu či v

myšlenke.

Jiný hlas: What do you think? Should I start cutting out paragraphs or shall we put everything in for the time?

I think you can go on, put everything in for the time. It would be better. Then we shall make a short [nesrozumitelné].

I don't in the least mind how long I go on. But if we go on like this, it may take another two hours with the translation.

Is that all right?

It's all right.

Splendid. On we go. I shall be delighted. Now, there are snags in this interpretation. But there are snags. Some have objected that all the predicates that Parmenides leaves standing, though they are often negative in the surface grammar, that is unborn, undying, immovable, not divisible, invariant, though they are often negative in the surface grammar, are essentially positive in content. That they stand in effect for eternal and whole and perfect. And accordingly that it's the contradictories of these that Parmenides would rule out as essentially negative. Well, it's a veteran question whether there can be any clear criteria for holding the sense of an expression to be essentially positive or negative if we discount the appearance or non-appearance in it of the conventional negation signs.

Hejdánek: ovšem jsou zde problémy. Někteří namítali, že všechny predikáty, které Parmenides ponechává, ačkoli jsou často negativní v jejich povrchové gramatické stavbě, jsou v zásadě pozitivní ve významu. To jsou jako ty nenarušitelné a nepohyblivé a tak dále. Že ve skutečnosti zastupují věčné, celé, perfektní. A podle toho, že spíše kontradikce k těmto by Parmenides vyloučil jakožto v zásadě negativní. Nyní následuje klasická otázka, jestli může být jakékoli jasné kritérium pro určení významu výrazu, zda je zásadně pozitivní či negativní, pokud odhlédneme od toho, zda se v něm objevuje či neobjevuje konvenční negační znak.

Jiný hlas: For example, the words "he is the oldest inhabitant" seem to say neither more nor less than "no inhabitant is older than he". The first is positively formulated, the second is negatively formulated. There are other well-trodden examples. It looks as though in order to decide, I'm adding this, that the sense of something is essentially negative, we must take it as a negatively formulated proposition. It's the appearance of negation signs that settle it.

Can I add a very small sentence which you can translate immediately? Plato and Aristotle always regard negation as settled by the conventional signs of negation in the statement. And then that takes us just about to the end of the paragraph.

Hejdánek: ta slova jako tvrzení „je nejstarším obyvatelem“ tvrdí totéž, více či méně, že „žádný obyvatel není starší než on“. Ačkoli první je pozitivně a druhé je negativně formulováno. A jsou tu ještě další dobře známé příklady. Čili ve svých tvrzeních Platón a Aristotelés vždycky považují negaci za určenou konvenčními znaky negace v daném tvrzení v zásadě rozdělovali negativní a pozitivní podle gramatické struktury.

Jiný hlas: Right. I'm going to shorten a bit. Do you think you could take it if I do shorten? It is being shortened. Good, thank you very much. From Parmenides. Parmenides rejects the possibility of anything coming to be or ceasing to be at any time. Simply because he cannot understand something coming to be from nothing, to *mē on ek mē ontos*, or understand its extinction. In other words, Parmenides can't understand how from non-existence anything can come to exist, or how it can disappear into non-existence. And that's the motive that is going to explain the troubles about falsehood that his successors were to experience. I add that, sorry.

Hejdánek: Parmenidés odmítá možnost, že by něco vzniklo či přestalo být v jakémkoliv čase, protože nemůže rozumět, že by něco začalo nebo něco vzniklo z ničeho, či rozumět zániku. Jinými slovy nemůže rozumět, že z neexistence cokoli může vzniknout nebo může cokoli začít existovat, či jak se to může ztratit do neexistence.

Jiný hlas: Can I shorten this by saying: Any attempt to find a different use of the verb 'to be' basic to Parmenides breaks down against his use of extinction as the coming to lack existence, that is, going out of existence. And the existential use is the important one. His argument then is that if something did not exist, you could not speak of it or think of it. Is that translatable?

Hejdánek: Parmenidovo slovo „být“ je vlastně potom, nebo ten problém se staví na problému zániku, protože nemůže chápat, že by cokoli mohlo z existence zaniknout. A nebo z neexistence vzniknout. Čili že vůbec prostě cokoli, co by nebylo, co by prostě neexistovalo, není možno ani pomyslet, není možno to vůbec uchopit myšlenkově.

Jiný hlas: This next paragraph, some of this needs to be put in. That, anyway, is how his successors understood him. Empedocles denied that there could be any real *physis* springing up of anything, and that's an echo of Parmenides' argument that there can be no springing up of something that starts from nothing. But – and this is important – Empedocles, like other early Greek filosofové, like the atomists and Anaxagoras, thought that one basic sort of change could be saved from Parmenides' arguments. And the essence of it was *locomotion*, the spatial rearrangement of permanent constituents of the world.

May I just say very briefly, I think we can shorten this. The Greek filosofové were very concerned at Parmenides' arguments against the possibility of any change, and these arguments were essentially based on the unintelligibility of non-existence, of going into nothing, coming from nothing. And they thought just one sort of change could be saved from those arguments. That is motion, *locomotion*.

Hejdánek: Ti další filosofové se velice zabývali tímto problémem Parmenidovým, že může něco vzniknout z neexistence a zase zaniknout do neexistence. A nakonec jejich názor byl, že z tohoto problému je vlastně jediná záchrana pro ně, a to je *lokomoce*, pohyb. Prostorové přeskupení permanentních prvků světa.

Jiný hlas: Right. Aristotle was clear on the reason behind that consensus: that they could save *locomotion*, spatial change, from going into and out of existence. The gist of what Aristotle says seems clear. To color a green thing red is to bring a red thing into existence and to put an end to its green predecessor. And changes in size and shape can readily be accommodated to the same existential mold. But not with *locomotion*. If I move my chair across the room, I bring nothing into existence and destroy nothing. So this change is not vulnerable to Parmenides' rejection of non-existence. Parmenides' follower, Melissus, found one argument against that escape, the insistence that the one form of change that was not existential was *locomotion*. Melissus said: even if things are merely rearranged, one arrangement ceases to exist and a non-existent one comes to be. Perfectly good argument converting spatial change into existence. But Melissus' argument, perhaps because it concerned not the basic properties of any element or elements but their casual conjunctions, was disregarded.

Hejdánek: Aristotelés se vyjadřoval velice jasně o myšlení za tímto názorem. Prostorový pohyb ze všech možných změn neobsahuje ztrátu či změnu bytí. Změna je tedy rozebrána v detailech, avšak jádro je jasné. Nabarvit zelenou věc na červenou znamená, že červená věc vznikne a zanikne její zelený předchůdce. Či dá se tedy říct, že vznikne červenost a zanikne zelenost. Změna ve velikosti či tvaru se dá velice lehce uzpůsobit do téže existenční třídy. Avšak přenesu-li židli z jedné strany místnosti na druhou, nic se tím vlastně nevzniká či nezaniká a tato změna tudíž není zranitelná nebo nepodléhá Parmenidovu odmítnutí neexistence. Parmenidův následovník Melissos ovšem našel argument i proti této únikové cestě, kde i jsou-li věci pouze přearanžovány, znamená to, že jedno uspořádání zanikne a neexistující uspořádání vznikne. Ovšem Melissův argument, snad protože se netýká základních vlastností žádného prvku či prvků, ale jejich náhodných spojení, byl ignorován.

Jiný hlas: Good, for this is a very important argument. [nesrozumitelné] Excuse me, I [nesrozumitelné] skip this introductory bit. I'm just going to give that sentence and then go straight on to down here, alright? Which I can pass to you at once.

So the conclusion holds firm, for Parmenides and his direct successors, his primary argument is that what doesn't exist cannot be thought or spoken of. Now, I'll go a bit further. Now among Parmenides'

successors in the fifth century were those visiting professors called *sophists*. And among the *sophists* were some who applied his thesis to the subject of falsehood. Parmenides had said that we cannot pick out what is not in our speaking or thinking. But surely if we speak falsely, we speak of what is not, of nothing, for there is nothing corresponding to our words. And since it is agreed that what is not cannot be spoken of at all, we cannot speak falsely.

Hejdánek: Parmenidovi následovníci v pátém století byli ti hostující profesoři nebo učitelé zvaní *sofisté*. A mezi *sofisty* byli někteří, kteří aplikovali teze, parmenidovské teze na předmět nepravdy. Parmenidés říkal, že nemůžeme v našem myšlení pojmut, co není, v myšlení či v naší řeči. Avšak samozřejmě pokud mluvíme nepravdivě, mluvíme o...

--- (1981-04-13 G. E. L. Owen - Počátky logiky (1) [LVH214VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: A protože už bylo dohodnuto, že co není, o tom nelze mluvit, nemůžeme v zásadě mluvit nepravdu.

Jiný hlas: It was not until his dialogue the *Sophist* that Plato pointed out the self-disabling character of this argument. He professes in one breath to speak of what in the next breath he pronounces unspeakable. To construct the argument you have to be, you have to use such phrases as what is not, what doesn't exist, what isn't there to be spoken of, and these very phrases are what you are denying have any application in the conclusion of the argument. Before the *Sophist*, Plato gave various versions of it. In the *Euthydemus*, he makes a sophist argue that we must always speak the truth since our words must have reference to something which is and that's all we can be speaking of when we speak. In the *Theaetetus*, Socrates suggests that thinking of something can be compared to seeing or hearing or touching something and if to think falsely is to think what is not and to think what is not is to think nothing, there can be no false thinking, for to see or hear or touch nothing is not to see or hear or touch at all.

Hejdánek: Nestalo se to až do Platonova *Sofisty*, nebo dokud Platón v *Sofistovi* netvrdil – či dal vyniknout těm sebezničujícím charakterům tohoto argumentu, který tvrdí jedním dechem, že mluví o tom, co v dalším dechu prohlašuje za to, o čem se mluvit nedá. Předtím podal několik různých verzí téhož. V *Euthydémovi* sofista tvrdí, že musíme vždy mluvit pravdu, protože naše slova musí mít referenci nebo se musí vztahovat k něčemu, co je, a to je vše, o čem můžeme mluvit, když mluvíme. V *Theaitétovi* Sókratés předkládá, že myslet o něčem může být srovnáno s viděním či slyšením nebo dotýkáním se něčeho. A myslíme-li nepravdivě, je to, jako bychom mysleli to, co není, a myslet, co není, je totéž jako myslet nic. A proto nemůže být žádné nepravdivé myšlení, tak jako nemůžeme vidět, slyšet či dotýkat se ničeho. Vidět, slyšet či dotýkat se ničeho je totéž jako nevidět, neslyšet nebo nedotýkat se vůbec.

Jiný hlas: All right. A picture of language as simply as it were grasping the world, or merely naming what is there and therefore failing when there's nothing to grasp or name. Such a picture of language is bound to issue in paradox and above all in puzzles concerning falsehood. If we use words simply to name what is in the world, a falsehood must be merely a failure to name or an attempt to name what is not there to be named. Russell you may remember, sorry to add this, Russell thought that our language was in effect or could be reduced in effect to a collection, a sequence of names. And if we did not have the names with reference then that wasn't a language. And this notion in the earlier Greek thinkers corresponds very closely to Russell's later belief. A proposition is – well, he thought of propositions as lying behind the language, so he said it is a collection of things with which I am acquainted and therefore the statement or the proposition was simply, he believed in his lectures on *Atomism*, a collection of names for those things. And if you do believe that language is simply a set of names all given their reference by connection with certain as it were atomic elements of the world, you'll have troubles about falsehood and Russell did. I'm sorry to have added that, but it's very obvious.

Hejdánek: To je dodatek, že Russell také tvrdil, že jazyk je víceméně pouze souborem nebo sekvencí jmen. A tím pádem každé jméno označuje něco, a nebo nic, pak to není jméno. Pokud je to jméno, které není jménem ničeho, tak to není jméno, čímž je jakákoli falešnost, nepravdivost vlastně vyloučena. Takže

on měl tytéž problémy jako ti Řekové.

Jiný hlas: Now let me ask at this stage, it is half past seven. I've brought arguments not only about falsehood and non-existence obviously, but also about negation and incompatibility and about the law of contradiction. Now I don't know how long you want to go on, I will go on indefinitely through to tomorrow. But of course translation does take more time than I had realized. So what should we do? Shall I just take us to the end of negation and falsehood in the first instance? Then we could break for two or three minutes on that?

Hejdánek: Yes, perhaps. It would be very good to control the understanding of the present people by beginning a discussion [nesrozumitelné] and then to go on. If they understand, then speed this up.

Jiný hlas: Yes, I think that might work very well. So let me say a little more in this section, all right? In Plato's dialogue the *Cratylus*, *Cratylus* understandably holds that a failure to name when there's nothing there to be named, a failure to name would entail making a merely vacuous noise with no purchase on the world at all. Socrates tries to persuade him that one thing's name can be misassigned to another thing; that might be falsehood. And that this is what falsehood must be taken to consist in, on such a view of the function of language. But Socrates' explanation is disingenuous, dishonest if you like, in an illuminating way. For Socrates represents the speaker as showing the reference he intends by his word by means independent of the use of that name or that word. By for example pointing at something or by addressing the intended nominee by a second person pronoun. Now that's to import an element to which the simple theory is not entitled. For if the use of words is essentially the reciting of names, there can be no device by which a word can, so to speak, both show its intended aim and also be assessed as failing to hit the mark.

Jiný hlas: it can't do both things. What you're going to need is – mainly to help the translator – what you're going to need for what Plato in the *Sophist* calls the simplest and shortest version of a truth or a falsehood, the very simple *subject-predicate sentence*, is a device for securing a *reference* and then a quite different, syntactically different device for saying something about whatever you've referred to. In other words, in the *Sophist*, you're going to have the invention of *syntax*. You've got to have the *reference* secured, but you mustn't suppose that the sentence is just a collection of *references*. Otherwise you've got falsehood [nesrozumitelné].

Jiný hlas: Protože takovýto obraz jazyka nutně vede k paradoxu a navrch k hádankám týkajících se nepravdy, nebo k záhadám týkajících se nepravdy. Používáme-li slova pouze, abychom jimi pojmenovávali to, co je na světě, potom nepravda musí být pouze neúspěch v tomto pojmenovávání, či snaha pojmenovat to, co nemá pojmenováno být. Tak v Platonově dialogu *Kratylos* pochopitelně tvrdí, že takovýto neúspěch by znamenal pouze vytváření nesmyslných zvuků s žádným reálným vztahem ke světu jako takovému. Sokratés se snaží přesvědčit ho, že jméno jedné věci může být omylem dáno jiné věci a že toto je – že tak se musí chápat nepravda při tomto pohledu na funkci jazyka. Avšak jeho vysvětlení je neupřímné velice osvětlujícím způsobem, protože Sokratés reprezentuje mluvčího, který se snaží ukazovat nebo ukázat *referenci*, kterou má na mysli, způsoby nezávislými na užití jména. To znamená ukázáním například nebo oslovením toho, co má v úmyslu, zájmem druhé osoby. Ovšem to znamená, že se zde vnáší prvek, pro který ona jednoduchá teorie – nebo se kterým ona jednoduchá teorie nepočítá. Protože je-li užití slov v zásadě pouze dávání jmen, potom zde nemůže být žádný způsob či žádný nástroj, kterým slova takřečeno mohou poukázat na svůj zamýšlený cíl a tudíž dá se o nich rozhodnout, zda neuspěla v zasažení své značky nebo svého cíle.

Jiný hlas: In fact, it's not until the *Sophist* that Plato distinguishes that question of aim in the words you use, that is, the *reference* or intended *reference* of our words, from the problem of truth and falsehood. Towards the end of the *Theaetetus*, an earlier dialogue, Socrates had compared our understanding of the words we put together in our explanations of the world with our knowledge of the letters we put together in spelling words. And in conformity with the main drift of his argument at that point, he'd remarked that in school we learn each letter by itself. In the *Sophist*, he corrects the analogy. To grasp

any letter is to grasp the possibilities of combining it with others, and words must be understood in the same way, in other words, not in isolation. Once you've got that, then in particular, letters fall into different classes according to the combinations into which they can enter. Some, the vowels, can enter into any combination. And in the concepts which our language employs, there's an analogue to the vowels. There are certain logically polygamous forms, of which for Plato's purpose the most important are being, identity and difference. And the most important is their role in constructing language and explaining the construction of language. And he does the whole trick subsequently in the *Sophist* using those as his main elements of construction. First of all, he explains the interrelations of concepts, insisting that we don't get ideas or the sense of a word in isolation from other words. Secondly, saying that the different concepts lying behind words differ in type. And thirdly, applying that to saying that the words, like the letters and the concepts, the words must themselves have different types or different functions. And then applying that to saying, and part of a sentence, the simplest sort of syntax, part of it is going to make a *reference* and the rest is going to say something about what's referred to. And if you've got that picture, you're no longer troubled by falsehood in the way that you are if you think the sentence is just a collection of words, some or one of which can misfire. If they misfire, they are vacuous names. If they are vacuous names, they are simply empty. And that comes out of the old picture of language, the naming picture. You have to get syntactical differences as you get differences of concept, as he insists in the analogy, you get differences of letters in types. Sorry, you can shorten that as much as you like.

Jiný hlas: V skutečnosti není to až do Platonova *Sofisty*, že rozlišuje otázku cíle, zacílení *reference* či zamýšlené *reference* našich slov od problému úspěchu či neúspěchu, které nazýváme pravdou či nepravdou. Ke konci *Theaitéta*, Sokratés srovnává chápání slov, která klademe dohromady v našich vysvětleních světa, s naší znalostí písmen, která skládáme a vytváříme slova. A v souladu s hlavním proudem tohoto argumentu v tomto bodě poznamenává, že ve škole se učíme každé písmeno zvlášť. Avšak v *Sofistovi* Platon opravuje tuto analogii. Pochopit jakékoli písmeno znamená pochopit možnosti jeho kombinování s jinými a slova musí být chápána stejným způsobem, nikoli izolovaně. Jakmile toto pochopíte, potom písmena spadají do různých tříd podle kombinací, do kterých mohou vstupovat. Některé, samohlásky, mohou vstupovat do jakékoli kombinace. A v pojmech, které náš jazyk používá, existuje analogie k samohláskám. Existují určité logicky polygamní formy, z nichž pro Platonovy účely nejdůležitější jsou bytí, identita a různost. A nejdůležitější je jejich role v konstrukci jazyka a vysvětlování konstrukce jazyka. A v *Sofistovi* následně dělá celý ten trik za použití těchto prvků jako svých hlavních prvků konstrukce. Zaprvé vysvětluje vzájemné vztahy pojmů, přičemž trvá na tom, že nezískáme představu nebo smysl slova v izolaci od ostatních slov. Zadruhé říká, že různé pojmy ležící za slovy se liší svým typem. A zatřetí aplikuje toto na tvrzení, že slova – podobně jako písmena a pojmy – slova samotná musí mít různé typy či různé funkce. A potom toto aplikuje na větu: část věty – ta nejjednodušší *syntax* – část věty bude vytvářet *referenci* a zbytek bude říkat něco o tom, k čemu je referováno. A pokud máte tento obraz, pak už nejste obtěžováni nepravdou tak jako tehdy, pokud si myslíte, že věta je jenom sbírka slov, z nichž některá nebo jedno může selhat. Pokud selžou, jsou to prázdná jména, a pokud jsou to prázdná jména, jsou prostě prázdná. A to vychází z onoho starého obrazu jazyka jako pojmenovávání. Musíte získat syntaktické rozdíly, jako získáváte rozdíly pojmů, jako, jak trvá v té analogii, získáváte rozdíly písmen v typech.

Jiný hlas: v jádru tohoto argumentu, v tomto bodě poznamenává, že ve škole se učíme každé písmeno zvlášť. Avšak v *Sofistovi* Platon opravuje tuto analogii, protože uchopit písmeno znamená chápat také možnosti jeho kombinování s ostatními a slova musí být chápána tím samým způsobem. Zvláště písmena spadají do různých tříd podle toho, do jakých kombinací mohou vstupovat. Některé například samohlásky mohou vstoupit do kterékoliv kombinace a v konceptu, který používá náš jazyk, jsou analogií k samohláskám. Jsou jisté logicky všeobecně použitelné formy, z nichž je pro Platonovy účely nejdůležitější bytí, identita a rozdílnost a jejich role v konstruování jazyka a vysvětlování této konstrukce.

I think we've a little way further to go in order to finish this discussion of negation and falsehood. We've managed now to leave the Parmenides' picture of language as something that must be successful in naming in order to attach any sense to it at all. We've got to Plato in the Sophist, where the naming is an essential precondition for having truth or falsehood. But when you go on to construct a truth or falsehood, you've named something in the simplest sentence, you've named something. But the rest that you do after that is not just naming another thing. If you're naming another thing, then the sentence is a conjunction of names and again falsehood is going to be a vacuous or misused name. So you've got away from it in the Sophist. Let me just give you this very last paragraph and then perhaps we'll break for discussion of this. There's an awful lot more to come, but I think we'll break at about 5 in the morning at the earliest. With these concepts in hand: being, difference, identity, Plato can follow a firm strategy in the Sophist to relieve puzzles about negation and thereby puzzles about falsehood. You'll remember he showed that the falsehood puzzles themselves entailed that some negations were unintelligible too. I mean the negation you use in the premises. In falsehood, you're speaking about what is not there to be spoken of, are you not? But you've just spoken of it in setting the puzzle. Right. First of all, he sets requirements for any genuine subject of discourse. He compares with genuine subjects such a would-be subject as nothing, which isn't anything at all. And he takes some examples, at first from what he calls forms and later extends the examples. He argues that there must be many things which hold true of any genuine subject, as well as countless others which do not. Not-being, he says, is a subject's not being any of those things which do not hold good of it. Don't be worried by Parmenides' phrase 'what is not'. Every subject 'is not' for a great number of fittings. And his first examples of what a subject 'is not' are simply everything that can be differentiated from the subject. Even with being itself, the not-being of being is just being different from, for example, identity and difference. And that'll do very well for simple not-being between concepts or predicates. But what about the not-being that we introduce in a predicative form when we say Theaetetus is not flying? Well, we can't mean merely that he's different from flying; that holds good even when he is flying. I take Plato's point to be unambiguous. If Theaetetus is not flying, then flying is not; that is, it differs from every predicate that holds good of Theaetetus. I think that's the essential thing there. To say falsely that Theaetetus is flying simply invites that reply in terms of not-being. That is, flying is just different from any predicate true of Theaetetus. And Plato has discussed the notion of predicative truth earlier in the dialogue. Our next question is going to be whether he shouldn't have relied not on difference, but on incompatibility, exclusiveness between predicates, and that's going to be the next section. But for the time being, I think we might, if you translate that, break there for discussion.

S těmito v ruce Platón může sledovat pevnou strategii v *Sophistovi*, aby se zbavil hádanek o negaci a tím také záhad o nepravdě. Nejdříve staví požadavky pro jakýkoliv pravý předmět debaty srovnáním [nesrozumitelné] nepojeditelnost takového jakoby předmětu jako nic...

Hejdánek: Je to – není možné o tom pojednat, jo, traktovat to. To se česky se to kdysi říkalo taktatost, ještě máme z toho...

Jiný hlas: Čili nepojeditelnost takového jakoby předmětu jako nic, což je ovšem – teďka se to nedá přeložit, protože v češtině nedá ten týž výraz „vůbec nic“. V angličtině to může srovnat *nothing* a *anything* a v češtině nic nezanikne.

Nejdřív bere příklady z některých základních forem, které obsahují bytí, identitu a rozdílnost, a později rozšíří závěry na všechno, o čem může být srozumitelně promlouváno. Tvrdí, že zde musí být mnoho věcí, které vypovídají pravdu o jakémkoliv pravém předmětu, tak jako jich musí být nesčetně mnoho nevypovídajících.

Nebytí – to jsou tyhle slovní hříčky, které v češtině opět dají tytéž slova – *not-being* a *subject's not-being any of those things*. Čili nebytí je nebytí předmětu v žádné věci, která se k němu váže. A jeho první příklad tohoto předmětu je to, že předmět prostě není vše, co je od něj rozdílné. Nebytí bytí samotného je jeho bytí rozdílným od například identity či rozdílnosti.

Jiný hlas: To bude stačit velice dobře pro jednoduché nebytí mezi koncepty či výroky. Avšak co když, protože tady ještě mnoho z toho je právě spojeno s tím *hyphen*, s českým pomlčkou, a někdy tam pomlčka je, někdy není, a na tom se staví vlastně význam celého toho, nedá se to tak docela říci.

Disregard all hyphens. Translators only want them. All right? So.

Protože to platí dokonce i když lítá. Beru zde Platónovu myšlenku jako zcela nedvojznačnou. Když Teaitétos nelétá, létání není. To znamená, odlišuje se od každého predikátu, každé výpovědi, která se týká Teaitéta. A předtím v dialogu Platón podává sérii příkladů, v kterých rozdíl mezi predikací nebo výpovědí a identitou je vyznačen. Říci nepravdivě, že Teaitétos létá, prostě přivádí tuto odpověď v termínech nejsoucna. To znamená, neidentity mezi výpověďmi.

And that brings us, you might translate this obviously, to the question whether mere difference, mere non-identity between this predicate and that one is enough to explain our saying: „Theaetetus is not flying“. Don't we also need a relation of incompatibility, logical exclusiveness between predicates?

Mustn't there be some other predicate which is true of Theaetetus which logically precludes his flying if he is not flying? Well, the answer is: „No, there needn't be“. Could you explain this to them? And that's what we'll get on to next. But for the time being, we'll take this bit about negation and falsehood.

To znamená, že vzniká otázka, jestli pouhá rozdílnost dvou výpovědí stačí, zda se nemusí zavést ještě také vzájemná vylučnost výpovědí. To znamená, jestli k tomu výroku, že Teaitétos nelétá, musí ještě existovat výrok, který by se přímo vylučoval s tímto. To znamená, že by tuto možnost vůbec vyloučil. A odpověď je, že tato nutnost zde není. O tom bude ta další část.

Hejdánek: Dáme si deset minut pauzu. Po té pauze by bylo dobré, kdybyste se teď k tomu ptali nebo k tomu měli nějaké poznámky, protože je potřeba zjistit – já aspoň si myslím, že je potřeba zjistit – jak jste to vůbec mohli sledovat, co jste z toho mohli brát, nebo má-li cenu jít dál, jestliže některé věci zůstaly tak nějak neprůhledné nebo co. Tak prosím vás.

Ta přednáška byla, i když zjednodušeně, přece jenom přednesena tak, že předpokládala úroveň vysokoškolskou v tom, jak jeden chlapík, Bonhoeffer, říkal, že „zobat zrnko nebo cítného od Shawa, od barda.“ Tedy teď je na vás, abyste prokázali, že jste spolkli alespoň několik zrníček. Prosím.

Jiný hlas: Ale tak to přeložte vy. Já nevím, jak se řekne žertvovat, žitné... [nesrozumitelné].

Hejdánek: Já taky nejsem schopen to přeložit.

Jiný hlas: *I am going to say something like... only encourage them to ask or to have some remarks because as I see it, it was very complicated for this seminary to follow the arguments and the sentences. Therefore it is necessary to ask to enable you to decipher, to discern, to see if they understood at all or not. I am going to say something like four sentences or five sentences summarizing the whole of what I've said, right? And that'll give you a chance.*

Hejdánek: Několik málo myšlenek, asi pět, které to shrnou, a tím uvede do diskuze.

Jiný hlas: *Very briefly. It is a serious question whether one should try to explain negation in terms of falsehood or falsehood in terms of negation.*

Hejdánek: Je to velký problém, jestli je třeba spíše vykládat negaci pomocí falešnosti nebo nepravdy. U nás to není s tou správností, spíš by to byla nesprávnost. A nebo naopak nesprávnost pomocí negace.

Jiný hlas: *There were troubles in falsehood for the Greeks, though they found no such trouble in negation. And the troubles in falsehood came partly or very largely from Parmenides' worries about non-existence and the impossibility of picking out in speech or thought what doesn't exist.*

Hejdánek: Tak teď mi prosím pomáhejte, to je moc dlouhé na mě. Byly jakési potíže v té nepravdě. Ty potíže pramenily z Parmenidových obav z nejsoucna, z nemožnosti vyhledat v řeči nebo v myšlení to, co neexistuje.

Jiný hlas: *I was saying all the time, there were troubles in both directions, either in explaining negation in terms of falsehood or falsehood in terms of negation. But for the Greeks, there were special troubles with falsehood.*

Hejdánek: To už jsme přeložili. Ale pro Řeky byla speciální potíž právě s tou nesprávností nebo s tou

nepravdou.

Jiný hlas: *And these came from Parmenides' conviction that what does not exist cannot be picked out or thought.*

Hejdánek: A to pochází přece jenom z Parmenida, který řekl, že co neexistuje, nemůže být vyhledáno nebo myšleno.

Jiný hlas: *And the Sophists, who produced trouble about falsehood from Parmenides' arguments, did so only because of certain assumptions about language and the structure of language. And the essential assumption was that language is a matter of naming. It's a collection of names which must stand for things if it's to have sense. And Plato managed finally to destroy that assumption by pointing out syntactical differences in parts of sentences that were used to express truths or falsehoods. Thereby showing that the sentences were not simply collections of names.*

Hejdánek: Zkrátka, abych nebyl schopen přeložit celý, doplňujte mě. Sofisté to rozvedli, ty parmenidovské myšlenky, a vytvořili zvláštní potíže, pokud jde o tu nesprávnost nebo nepravdivost. A nakonec to tedy dospělo do... teď nevím, jak se to jmenuje...

Jiný hlas: Kolekce pojmenování. Že každé slovo stojí za nějaký předmět.

Hejdánek: Některý z nich, že...

Jiný hlas: Všechna? Jako kolekce jmen?

Hejdánek: Všichni sofisti, to není...

Jiný hlas: To jo, to jo, ale někteří sofisti to vytvořili... špatně pojímá ten předmět... chybuje v označení nebo pojímá něco, co nemá být označeno.

Jiný hlas: *Look darling, give me a little English sometimes. I ought to be part of the discussion.*

Hejdánek: A Platon přišel s tím, že ten problém není ve vztahu jmen a označených věcí, ale v syntaxi. Že tedy pravda je v soudu a ne v pojmu. To tam nebylo řečeno, to jenom doplňuju.

A teď to, co jsme neměli přeloženo ještě z té přednášky, tak tam byl poukaz na Russella, který v naší době, vlastně v první polovině století, vytvořil jakousi teorii, která navazovala na ty sofisty. Říkalo se tomu *logický atomismus*. A tam se právě odbourávala ta potíž s nepravdou a s omylem tím, že se prohlásilo, že řeč není nic jiného než nějaká série, nějaká sbírka názvů. A teď právě v tom Platonovi se ukazuje, že už je viděno, že tohleto nejde, že je potřeba se podívat k tomu kontextu.

Jiný hlas: *It was not a discussion but only an explaining of... Fine. Good. Und wenn nicht Englisch, dann auf Deutsch, ou même français.*

Hejdánek: Já jsem zapomněl říct, že kdo chce mluvit německy, může, a kdo chce mluvit francouzsky, taky může.

Jiný hlas: *Now, would somebody ask a question?*

Hejdánek: Tak máme shrnutí pro začátek a teď prosím vás vy.

Jiný hlas: Prosím vás, tady na začátku se mluvilo o tom prvním a druhém stupni negace. Jedno to bylo "Jones nespí" a druhé "Není pravda, že Jones spí". To měl být ten rozdíl. Jestli jsem to nepochopil špatně. Jestli je to nějaký technický termín v logice.

Hejdánek: Ne, to je jenom o obsahu negace. To si nejlépe přeložíme.

Jiný hlas: *Yes, I was saying something about two stages of negation. First was "Jones is not asleep" and the other is "It is false that Jones is asleep". One is a bare rock-bottom negation: "Jones is not asleep" – and that is about Jones. And the other one, "It is false that Jones is asleep", is naturally understood as attaching a property falsehood to a statement about Jones. Because truth and falsehood are properties of statements and not of Jones. And sleeping is a property of Jones and not of statements. So it's easier to think that "Jones is not asleep" is a basic first-order statement and "It is false that Jones is asleep" is somehow a second-order statement about a statement.*

Hejdánek: My se tady můžeme odvolat na to, co jsme mluvili o reflexi. Tedy základní je výpověď, že Jones neusnul. Když ale řekneme, že není pravda, že Jones usnul, tak vlastně se vztahujeme k tomu výroku a ne k Jonesovi. Zatímco když řekneme, že neusnul, tak se vztahujeme k Jonesovi. A když řekneme, že není

pravda, že usnul, tak se vztahujeme k výroku a nikoliv přímo k Jonesovi. V tomto smyslu je tedy vlastně ten druhý výrok negací druhé úrovně.

Ano, není pravda, že usnul. Že to vlastně znamená totéž. Tam nešlo o negaci negace, tam šlo jen o to, že je to vyšší úroveň, že se ten jeden výrok vztahuje k Jonesovi, kdežto ten druhý k jinému výroku.

Jiný hlas: *And the interest of this was that one is inclined to think "Jones is not asleep" is somehow basic, whereas "It is false that Jones is asleep" is not – it's second-order. It's about a statement, not about Jones. So that suggests that we need negation in order to explain falsehood. Basic negation like "Jones is not asleep" to explain what falsehood is because it's more basic. On the other hand, other people have replied: "No, they can't understand how the world can contain absences, gaps, lacks – non-sleeping and so on." It must surely be a positive world. So falsehood, we can always detect that something is false by looking at that positive world and seeing what statement about it to reject. Falsehood is the more intelligible idea than straight negation. If we're to explain negation, it is to be as something derivative from falsehood and not the other way around. And that's why people fight about whether negation is basic to explain falsehood, or whether it's perfectly alright to have falsehoods attached to statements, but the world can't have any straight negative facts – that is gaps, absences and so forth. And those people would want to start with falsehood. Now, that's how I started because then I was able to say the Greeks wouldn't have understood this second move, since they were fairly content with negation, but they thought there were great puzzles in falsehood. So they wouldn't have wanted to start with falsehood as the basic idea.*

Jiný hlas: And then I proceeded to try to explain how these troubles arose from Parmenides about non-existence via the Sophists and how they needed a considerable revision of the assumptions about language. Language isn't simply a matter of names which, if they misfire, become simply vacuous. Falsehood isn't vacuous statement. But to see that it's not, you have to do the work in syntax that Plato did, for example, in the *Sophist*. That is, language is not a collection of names, all trying to name something, and when they fail, turning vacuous. You need a theory of reference and a theory of saying something about what's referred to. And he did that in the *Sophist*. And once you've got that, then you've got falsehood tamed.

Hejdánek: Tak stručně teda se pokusím shrnout a vy mě do toho skákejte. Ten problém vlastní je v tom, co je základní. Zda ta nesprávnost – rozumí se nesprávnost výroku – anebo negativita. Že výrok může být nesprávný, to je jasný. Ale jsou námitky, jestli může být něco takového ve světě jako

--- (1981-04-13 G.. E. L. Owen – Počátky logiky (2) [LVH215VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Jsou vůbec nějaký negativní fakta? Ve světě jsou jenom věci, který jsou. Ty, který nejsou, prostě nejsou. Tedy vlastně základní by byla ta falešnost výpovědi, ta nesprávnost výpovědi a ta negativita by vlastně byla čímsi odvozeným a vlastně teda pochybným tím pádem, že? A strkat tu negativitu do světa je problematický. Je tady námitka, že negativita přece není vzduchoprázdnota, že? Že to není jáma nebo díra, nějaká přestávka ve světě nebo pomlka ve světě.

Tohle je ten vlastní problém, že? Teď jsem se zakecal, teď tam bylo ještě něco, že jo? Ne? Snad asi tohle. Tohle je ten problém, že? Který už byl pro starý Řeky, jestli ta negativita je čímsi základním. Pro Hegela víme, že negativita je čímsi, co funguje ve světě, že? Pro Heideggera negativita je něčím, co potřebujeme k vymezení toho, co je, že? Heidegger říká, že nic, *Nichts*, že je strašně důležitý tam, kde chceme říct, že třeba toto je stůl a nic jiného, že? Protože to může být stůl a ještě leccos dalších věcí. A když chceme to přesně vymežit, tak používáme toho „a nic jiného“. To je tohle a tohle a nic jiného. Čili my to nic používáme k vymezení toho, co je. Čili v obou případech, jak Hegel, tak Heidegger, předpokládají, že nic není vakuum, není prázdnota, ale že to k něčemu slouží. Přitom Hegel má za to, že nic je uprostřed světa, kdežto Heidegger má za to, že je mimo, že?

Jiný hlas: To už by stačilo, ne?

Jiný hlas: No, tak abych si to mohl pamatovat dobře. Jenom k tomu... k tomu Heideggerovi. On napsal práci, která se tímhle zabývá, v devěťadvacátém roce [nesrozumitelné]. On tam právě dokládá to, že ta

negativita je jaksi ontologická záležitost, že to není věc až našeho lidského soudu. A dokládá to, vychází teda z toho, předpokládá, že ta ničota, to nic vlastně, že to souvisí s tím, s tím absolutně nepředmětným. A to něco, co teda nemůžem uchopit, je ono nic. A z toho to nic vystupuje už v té negaci. A teď on tam dopracovává teda určitou ontologii, kde je založena ta negace jako taková.

Jiný hlas: Ale jak to pomáhá naší diskusi?

Jiný hlas: V tom směru, že on sice... já to uvádím jako příklad k té horizontálnosti, že on vychází z toho, že ta negace je teda záležitost ontologická, a ta ontologická negace, že je to sekundární. A že ta... to ne teda, že ten *Nichts* teda, že je důležitý v tom smyslu, že vlastně to nejdůležitější, co je, je to bytí, skrze který jsou všechny věci.

Jiný hlas: Well, it was only a reference to more modern philosophers such as Heidegger. For him the negation or better, the nothing, is something ontologically... of ontological value. Nothing... nothing contradictory to what has been... it was only mentioned as an example of a modern philosopher who observed the problem such as some of the ancients had done. I don't think Heidegger left the problem nearly as clear as Plato did.

Nedomnívám se, že Heidegger ten problém vyjasnil tak, jako ho vyjasnil nebo že ho nechal dokonce v té jasnosti, jako ho vyjasnil Platón.

Jiný hlas: Jenom k tomu nic, já tady mám poznámku, jestli jsem to špatně formulovala nebo špatně pochopila. My, když pojmenováváme pravdy, tak je to pravda. A když pojmenováváme nepravdy, tak je to nepravda, tedy nic. Tak jsem si to poznamenala. A já se teda ptám znovu k tomu nic. To nic teda vymezuje, co je to ne-pravda, tedy nepravda? Takže moje otázka je o tom pojmenovávání. Kdy nastává nebo kdy je nic?

Jiný hlas: The question is in what sense can be understood within the range of of the philosophers or or the *filosofie* like logical atomism of Russell or ancient sophists that the language is only a collection of names. If a name denotes nothing, what does it mean that it denotes nothing? That was the trouble that Plato took up in the *Sophist*. Before that, the puzzles had been set in these terms: in the case of falsehood, then either some name in the sentence or the whole sentence regarded as a corporate name is failing to denote anything, it denotes nothing. And if it denotes nothing, it's not doing its work and it is vacuous. Right? Now, in setting the puzzle like that, I've used such words as nothing or not denoting anything and so on. I've said it's a non-denoting phrase and the rest. But those themselves shouldn't have any sense if the puzzle is a genuine puzzle. And that is what Plato is saying in the *Sophist*, saying: you're not entitled to the very phrases in which you set your puzzle about falsehood. Therefore, either you're reduced to silence or you must state the puzzle about falsehood otherwise. And when he states it otherwise, of course he does it by introducing a difference between the concepts, the more special and the more polyonymous concepts, as I say, and insists that similar differences can be found in the functions of words in the sentence. So you're perfectly right in saying that the puzzle about falsehood tries to use the very language which it is announcing can't be used except vacuously. That is, it has to profess in this very language to make a reference to the nothing that a failure of a name would stand for, and that you can't do. You can't talk about what doesn't exist. But the objects that some name or names in our false sentence profess to stand for don't exist. And we oughtn't to be able to say that. And Plato's perfectly right about this. So you have to restate the problem.

About more modern philosophy, obviously there's been a very great deal of work done on general theories of language. Logical atomism was one of those, of course. On non-existence and negation, obviously by Russell amongst others and by Sartre in a surprisingly scholastic way. He is in a sense an older philosopher than the Greeks. By Sartre in *L'Être et le Néant*. I think that Wittgenstein in the *Tractatus* was wriggling halfway out of logical atomism.

Jiný hlas: Protože trval na tom, že slova, která skládáte k vytvoření propozic, *Sätze*, musí mít sama o sobě vzájemné vztahy, aby dávala nějaký smysl. Stále chtěl pojem souboru slov a stále mluvil o jménech, samozřejmě. Ale trval na tom, že všechna jména mají na ramenou speciální logické lepidlo, abych tak

řekl, a nemohou fungovat sama o sobě.

Takže nebyl... nedělal ten druh věci navržený na konci *Theaitéta* nebo ten druh věci, který Russell navrhuje ve svých přednáškách o logickém atomismu. To jest, začínat se sadou slov, z nichž každé se učí nezávisle tím, že je korelováno s něčím, co označuje, což pak může být nějakým šťastným způsobem poskládáno dohromady. Wittgenstein si byl naprosto jistý, že pochopit funkci slova znamená pochopit možnosti jeho spojení s ostatními slovy v propozicích, které si činí nárok na pravdu nebo lež.

Was that all intelligible?

Jiný hlas: Vlastně jenom prostě dojem můžu převyprávět, poněvadž si to nepamatuju. Dávám plně za pravdu, že v tom teda je ten problém, odpovídal s Platonem, kterej prostě řekl, že za těchto okolností buď trváme na tom, že to slovo pak neoznačuje nic, ale pak že celej ten problém nějak... jak jsi to *puzzle*... jak jsi to překládal?

Jiný hlas: Záhada?

Jiný hlas: Záhada. Ta záhada, že vlastně odpadne nutně, anebo když ji přijmeme, tak musíme ovšem ji přijmout s tím, že je problém právě v tom... v tom prázdnu, ke kterému to slovo se odnáší, protože pokud se definuje slovo jako... jako to, k čemu se... jako to, co se k něčemu odnáší, a tohle se odnáší vlastně k ničemu, tak vlastně to není žádné slovo, není to... takhle nějak jako že se v *Sofistovi* pokouší to vyvrátit. A pak nakonec tam upozorňuje na Wittgensteina, kterej v tom svým prvním období *Filosoficko-logického traktátu* jaksi ještě přijímá do značné míry ten atomismus, zatímco potom v tom druhém období si plně uvědomuje, že žádné slovo samo o sobě nemůže obstát, že vůbec nemůže ani založit svůj vztah k čemukoli dalšímu, tedy k tomu, co označuje, a že ten vlastní problém je, jak se spolu slova mohou spojovat, aby dávala smysl. Tak, co jsem všecko vynechal?

Jiný hlas: *Sartre, after Heidegger after all, Sartre had also dealt with problems of non-existence in obviously in L'Être et le Néant. And I find him an extremely scholastic philosopher. A fine novelist, excellent playwright, but as a philosopher he writes in the Middle Ages. He does write in the Middle Ages.*

Jiný hlas: Sartre samozřejmě se tím problémem zabýval po... po Heideggerovi. Za války právě napsal tu slavnou knížku *Bytí a nicota*, ale náš host, kterej prohlašuje, že Sartre je vynikající dramatik a spisovatel, ale když píše filosoficky, tak že zůstává ve středověku.

Jiný hlas: *He does write in the Middle Ages, and I don't find that Plato and Aristotle write in the Middle Ages. They are very much more modern. More questions please. Yeah.*

Jiný hlas: Jenom opakuje, že teda opravdu se píše tak, jak se psalo ve středověku.

Jiný hlas: *The question she's asking herself at the moment is: does she have a question?*

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Jiný hlas: *What should we get on to this? We have... we have another stretch of some five of these pages with your good help, and then we have the very much shorter one on propositional negation. And then we do have a final stretch on the law of contradiction. And that will go on for another five pages or six. Now, the obvious thing to do is for you to decide to stop whenever you think you're absolutely full up and have enough. But meantime we can go on to incompatibility, I think it's interesting. Or do you want to go on with the discussion? Well, it doesn't matter, that was a straight disjunction, both true.*

Jiný hlas: Jestli jenom k těm záhadám, nakonec u Wittgensteina jde o to, jestli ta věta dává smysl, nebo nedává smysl. A jestli to dává smysl, tak tam už potom... to můžem udělat tak, že řeknem, že ten problém je v tom, že nelétající Theaitétos se nedá uplatnit, i pokud by on létal. Je platný výrok, on není třeba pravdivý, ale dá se uplatnit, i pokud on létá. A tam se jenom prostě dotknul toho, že v tom případě někteří lidé vidí, že tam je prostě ten pojem nebytí.

Jiný hlas: *The question I asked was simple. The only question I asked was whether we move on to continue with this or to have a discussion. If that's a Czech translation of that question, it's a long translation.*

Jiný hlas: No, on má prostě dojem, že není... není nikdo žhavý do nějaké diskuse, a tak jako nechce to mačkat, že? A teď se táže teda, jestli není lepší teda pokračovat. Samozřejmě skončit prý můžeme, kdy

chceme. Jinak můžeme pokračovat do rána. Tak prosím vás, rozhodněte se teda.

Jiný hlas: The Melissos case would have been the Parmenidean problem of [nesrozumitelné] or Parmenidean, Zeno's argument [nesrozumitelné] the argument of Melissos [nesrozumitelné] the change as the change of thing from one place to another place and process, or we look on world as a constantly disappearing of situation and arising of new situation.

Jiný hlas: Our friend agrees that the argument of Melissos is perfect and he asks why it came so that other philosophers didn't take it seriously.

Jiný hlas: When Melissos says that a certain arrangement of things comes into existence whenever the things move, he is thinking of momentary arrangements or transient arrangements. Now even Plato and Aristotle, when they use that word *kosmos*, are thinking of a permanent structure of the world and not of the transient arrangements. When the earlier Greeks talked about existence, coming into existence, going out of existence, they had in mind the collapse, the departure from essential characteristics, the characteristics that make the thing what it is. That's their main interest in existence. It was for Aristotle. A thing comes into existence when it comes to be, for example, a human, and it's got to keep that characteristic, that essential characteristic as long as it exists. And existence is naturally connected with such essential characteristics that determine the identity and the continued existence of the subject. Now obviously a temporary, transient arrangement then isn't a strong enough candidate to be a subject for existence coming into existence and ceasing to exist. If you're thinking of basic elements in the world as coming into existence and ceasing to exist, it's just too accidental and transient. And so people weren't persuaded that that was a proper application of the idea of existence coming into existence, ceasing to exist. And that was the reason.

Hejdánek: Věc se má takhle, že vlastně ten problém je starší, ne až u Melissa, že už u prvních filosofů a že vlastně ti filosofové takhle radikálně nikdy změnu nechápali. Tam, kde když jim šlo o... třeba nejdřív tam ještě byla poznámka o Aristotelovi, když Aristotelés mluví o *kosmu*, tak má na mysli strukturu, která se nemění. Nikoli to, že by se nic neměnilo, tedy jako Slunce vychází, hvězdy mění své místo na obloze a tak dále, ale ta struktura zůstává. To vlastně bylo už u těch prvních filosofů. Když mluvili o neměnnosti, respektive změně, tak se vždycky tázali po podstatných vlastnostech, respektive o základních prvcích a tam jim bylo nemyslitelné, že ty základní prvky nějak mohou vznikat nebo zanikat. Jinak jim nepřišlo na mysl tak nějak popírat tu změnu tak radikálně, jako to teprve dělala elejská škola. Takže tam vlastně ten problém byl vyhrocen Parmenidem natolik, že vlastně ten Melissos vlastně nepřišel... ten argument sice v rámci elejské školy byl neobyčejně dobrý, jenomže vlastně se shodoval s takovým tím obecným míněním těch filosofů už předtím. Takže tím pádem jako většina těch filosofů, kteří neprošli tím parmenidovským, tak necítila tu závažnost. Snad jsem to řekl.

Jiný hlas: [nesrozumitelné] možnosti překrýt nebo vy... nebo tak nějak spojovat, já se na to můžu koukat z hlediska přemísťování změn a tak dále, a totéž se můžu dívat z hlediska vzníkání a zanikání a v mém aparátu vlastně můžu popisovat totéž jako... popisovat to jako změnu nějakých věcí a přemísťování věcí z místa na místo nebo procesy anebo se na svět koukat jako neustále zanikání situací a vzníkání nových situací.

Jiný hlas: It was a comment to the idea of certain similarity between collecting letters and collecting words, that the word is not only, not a mere [nesrozumitelné] word.

Jiný hlas: You see how the analogy is tempting, because it is very seductive to think that at school we learn letters one after another and then put them together. We're vaguely taught as an external arrangement how they can be put together and it seems quite arbitrary terms words are spelled in certain orders and not other possible orders. It's very tempting to use that as an analogy for learning names separately in the way that Russell at one stage thought we did. Surely we go on acquiring words one after another and how do we acquire them if we're not introduced to the things they stand for separately? And then more or less arbitrarily we learn the usual rules for putting them together to say things, for example. But it does look highly arbitrary, conventional, these further putting them together.

Whereas the whole image is mistaken. We don't have those letters if we can only identify their shapes on the page. All we're doing then is identifying letter signs, but of course we don't yet have the grasp of the letter. And we don't have the words if we only have them separately and don't know how to put them together into statements, for example. It's a very seductive analogy and it is, as Plato said in the *Sophist* after trying it out in the *Theaetetus*, it is mistaken.

Jiný hlas: we don't have those letters if we only have the ability to identify the signs.

Hejdánek: Na tom je vidět, jak takové analogie mohou být svádějící z cesty, zavádějící, protože... Takže povídejte, mně v zásadě to vynechalo úplně.

Takže máme dojem tedy, že ty slova sesazujeme z těch písmen, zatímco ve skutečnosti to tak není, že? Když malé dítě se učí mluvit, tak vůbec o písmenech nic neví a dá mu to práci pak ve škole se naučit to slovo vlastně dělit, parcelovat do těch písmen. No a podobně je to tak se slovy, ovšem ještě tady navíc je to, že každý slovo, právě protože má nějaký význam, tak se mu míří někam. Kdežto to, a pokud je izolovaný, to pak zdůraznil nakonec, tak to vlastně není slovo. Vůbec to vlastně neobstojí samo o sobě. Ta písmena samy o sobě se nevztahují k jiným písmenům. Že ty tak nějak sesazujeme dohromady a...

Jiný hlas: *I should like to ask you for your standpoint in our discussion of a week ago about the, in this connection, about the priority of concept or idea, but concept is not well English, Begriff. Or priority of judgement, proposition. If you said just now that one singular isolated word cannot have any meaning, then on what or what the meaning of the word is based on?*

Jiný hlas: *Words get their meanings in all sorts of different ways, as you well know. There is no one general answer. They certainly don't all get their meanings by collecting, for example, denotation, reference, because there are a lot of words which don't have a denotation, such as of and to and so forth. They all have different jobs to do. Some words can be fairly directly taught ostensively their meaning, but they still have to be bedded down in statements, implicit statements, for the child, for example.*

If a child learns the word bus, omnibus, by being introduced to a bus, we don't know whether he's got that word, thoroughly grasped, until we find out whether he says bus only when one bus turns up, so to speak, he just uses it as a proper name for one of his friends, and doesn't use it for other vehicles; or, on the other hand, whether he is prepared to ask: "How many buses are there in the street?", when he's using it as a general noun. But until he's got the ability to ask such a complex question as: "How many buses?", we don't know whether he's got the sense of bus right, because we don't yet know whether every time when he says bus, as a bus turns up, he thinks he's just recognizing an old friend each time, or whether he is quite capable of recognizing there are one, two or more buses in the sequence. And until he can ask such questions as "how many" and answer those questions, he just, we don't know yet whether he's grasped the syntax of bus. So they do have to be bedded down in connected phrases for us to be quite sure.

We want to be sure that he's using bus in a different way from the way in which he uses daddy. Now, if when he gets to the age of being able to ask: "How many buses in the street?", if he also asked: "How many daddies have I?", we would know that he hadn't got the syntax of daddy right, or at least his morals are dubious. But it's only when you have those extra supporting phrases to bed the words in, you can be sure the child has got the meaning of the word, syntax. And saying daddy at the right time isn't enough for that reason.

Jiný hlas: Já jsem se chtěl ptát na něco, co souvisí s naší minulou diskuzí, jaké je stanovisko našeho řečníka v tom, co je prvotní, zda pojem, anebo soud. Ovšem to je v angličtině velmi obtížné a zvláště v té tradici říct, čili já jsem byl nucen to překládat tak, co je vlastně základem toho, že nějaké slovo má smysl, že, poněvadž jinak bych se nedostal vůbec k věci.

No a na tohle odpověď zněla, že to se nedá říct jednoduše, poněvadž smysl dostává slovo nejrůznějšími způsoby a cestami a ihned jsme byli uvedeni do příkladu, že když malé dítě se naučí říkat autobus, tak že ještě nevíme, když to říká, co tím vlastně myslí. Jestli tím myslí jenom právě ten jeden autobus, který právě vidí před sebou, a nebo jestli je schopno se zeptat, kolik je, nebo pochopit, co to znamená, když se

zeptá někdo jiný, kolik je autobusů právě na ulici, kolik je vidět autobusů. Že tedy když mluví o autobusu, tak že není jasné, jestli myslí ten jeden, nebo celou řadu autobusů, tedy autobusy vůbec. A nebo dokonce jestli se tam neplete ještě něco jiného než autobusy.

A naproti tomu, když se řekne, kolik je autobusů na ulici, tak je jasné aspoň to, že je vyloučen ten případ, že by jistému autobusu říkal autobus sice tak, jako říká jedné osobě táto. Naproti tomu, jestliže se dítě zeptá...

Hejdánek: Kolik mám otců, no tak je evidentní, že nepochopilo, co to je otec.

Jiný hlas: *The question is connected with the last question and answer. First...*

Hejdánek: Co to říká, to první?

Jiný hlas: *...that you have said in your last answer that a word gets its meaning on different ways, but before you have said in a context that it's no meaning for any word if it is isolated. Then it could be generally said that a word gets its meaning only within a sentence, in a context of a sentence. Is it correct?*

The answer has got to be this. If words only got their meanings within sentences, then one would suppose that they had to change meaning when you learned to put them in new sentences, and that's not the case. Noam Chomsky is perfectly right to insist that when we're provided with the vocabulary, we can create new sentences and we're using our knowledge of the words we've already derived from those other sentences. In other words, there are grammatical constructions to go with those words, but these grammatical constructions are the possibilities of putting them together into sentences. And if you don't have those possibilities, the constructions, then you do have the sort of difficulties I was sketching with "autobus" and "dad". That is, somebody who doesn't yet know that you can in one case and you can't in the other case ask "how many?" and construct new sentences where this sort of connection is set up, anybody who doesn't know that hasn't yet got the meaning of that word. That's all. Now, what I want to avoid is suggesting that the meaning of a word is given by the finite class of sentences in which you've already learned it. That would be wildly wrong, because one must insist on the Chomsky point that we make new sentences with the words and we've got the meaning of the words learning them in other contexts, but they don't have to be kept in those contexts. They are given new contexts. But context is what I'm insisting on, of course. They must be treated contextually, I think. And before one can do that, one doesn't yet have the meaning of that word, or if you like, the word doesn't yet have the meaning, or it's at least its appropriate meaning for you, the user. Now that seems to me true.

Hejdánek: Je tu námitka: kdybychom řekli, že slovu se dostává významu ve větě, v té myšlence – sentence je oboje – tak by to znamenalo, že nová věta znamená nový pojem, nový význam slova, nebo odlišná věta znamená odlišný význam slova. A tomu tak není.

Čili tady je třeba být opatrný. Samozřejmě, je to vždycky v kontextu, protože slova jsou v kontextu, tak my musíme k nim dostávat také přes kontext a brát ten kontext vážně, ale nemůžeme dost dobře říct, že význam slova je dán jednoznačně tím kontextem, tou sentence, tou myšlenkou nebo tím výrokiem.

Jiný hlas: Mně se tam nelíbí ta věta, že slovo, které stojí samo o sobě, není slovo. To vysvětlíte. Kde se tedy ten význam v tom slově bere potom původně?

She argued that she didn't say that the context or the sentence produces the meaning of a word, but her first or main question is: if it is so that any word without context, it means any isolated word remains without meaning, that it has a meaning only in a context, then it's a question for her how it is possible that in a context a word can have any meaning which it didn't before any connection with the context. The trouble there, you see, is... start with a very simple word, such as an adjective "red". It's very tempting to say that "red" is already quite clearly established in the sense before ever we put it into this, that or the other context. You just point to something red and you say to the child "red". Now surely you've grasped the sense already without benefit of context.

Jiný hlas: but you haven't. If you teach a child red, do it in the most simple way. Just bring him up inside a room which is only coloured red and just say red every time, pointing to the wall or something like that.

Suppose he even grasped that it was the colour that we were talking about. He won't have the meaning of *red* until he goes outside and can do something about the relations of *red* to other colour words. If he goes outside and everything outside that's not blue is called *red* by him, then he hasn't got the sense of the word yet. He'll have to be able to relate it to all the other family of colour words in descriptions of things outside. So *red* hasn't been taught *ostensively* in that case. It just doesn't yet have its meaning for the user. Well, there are lots of other examples like this. It's very tempting to say *red* doesn't mean any more when you put it into context than it did when I was just acquainted with *red* and said the word *red*. But of course it means a great deal more. Put it into context and you have to notice the relations of incompatibility with other colour words and so forth. And you won't have got that if you've simply connected the colour *red* with *red* objects. But that's a matter of the *syntax* of colour words and it's a matter of context.

Hejdánek: Je to velmi svádívě, svůdné. Začneme tedy pro jednoduchost s červenou barvou, že je něco červené. Je velmi svůdné se domnívat, že to slovo červený má význam ještě před tím, než ho uvedeme do jakéhokoli kontextu. Jenže začneme s malým dítětem, které ještě nic neví, a teď, jak ho naučíme, co to je červené? Představte si, že bychom ho...

--- (1981-04-13 G.. E. L. Owen - Počátky logiky (2) [LVH215VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: ...a tak dále, všechno je červené. A teď my bychom mu ukazovali na jednotlivé věci, na stěnu a na strop a na nábytek a na koberec a tak dále, a vždycky říkali červené. Tak to dítě naprosto nepochopí, co to je červené. To dítě musí z toho pokoje ven a zjistit, co není červené. Jaký je rozdíl mezi červeným a tím, co tam vidí třeba jako zelené nebo modré a tak dále. Jestliže mu ukážeme třeba koberec červený a pak ho převedeme do jiné místnosti a tam – to je můj příklad, ale už jsem zapomněl, co on tam uváděl – do jiné místnosti a tam je třeba zelený koberec a on ukáže na koberec a řekne červený, no tak to znamená, že nepochopil, co to je červené. Nepochopil význam toho slova červené.

No a tohleto všechno je evidentní, že když musí vidět něco jiného a teď to dát dohromady a teď zjistit, že tedy to je věc *kontextu*. A to platí ovšem ještě v daleko širší míře, protože to není jenom, aby se naučilo správně označovat barvu. Ale říct, co to je červené, to je v tom skryto ještě daleko víc věcí, co může nebo eventuálně musí poznávat ještě potom, i když už ví, co to je červené. Například – teď nevím, co tam bylo – třeba že červená je vlnová délka ta a ta. To tam doplňuju, ale to taky ještě patří k významu toho slova červené vlastně, že to je zas další *kontext* toho. A já nevím teď přesně který příklad, ale že je možno ještě stavět dál a dál a ty *kontexty* zjišťovat, i když už dokonce víme, co to je červené, tak ještě furt nevíme všechno. Čili je to otázka *kontextu*, který jde pořád dál a dál.

Jiný hlas: On to rozváděl, když mluvil o těch větech, že i kdybychom získávali význam slova jen v těch větech, že pokud by to bylo jen tak, že by měnilo každé slovo v každé větě význam. Ale že *Noam Chomsky* na tom vystavěl takovou teorii, že tímto se učíme si osvojit zákony, jak ty věci dávat dohromady, že podle toho si můžeme tvořit významy slov, pohybovat se, získávat soubor, ze kterého pak skládáme ty věty sami. Že bychom se naučili význam slov v těch větech, ale že to nestačí, že základní potom jsou ty principy, jak to dál...

Jiný hlas: *You asked about incompatibility. There is no reason why I should go through all these pages, but I could pick out just some parts and show them to my translator. And those might make enough, I think, of a discussion on this, alright? And something of an answer. I want to say that incompatibility is not a decent answer to all sorts of puzzles about negation. Can we try this very gently? I am only going to do first of all that, and then I will take you over the page to... this and... I am going to do it more or less a paragraph at a time this, because I am only going to use a very few paragraphs. Alright? Lincoln, when you said that you wanted it shortened to sentences, did you mean you wanted me only to read a sentence, so to speak, and then leave it to the translator, or did you mean that you wanted me to make my sentences shorter?*

Jiný hlas: *I wanted the translation to be sentence by sentence... very short cuts.*

Jiný hlas: *Yes, and brain for everyone, where is no stress which you put in long sentences. What has been*

notes... Alright. It's alright. Plato's argument in the *Sophist*, as I sketched it earlier, may provoke a protest. Surely it will be said he would have done better to explain not-being and therewith falsehood in terms of what has been called restricted rather than unrestricted negation. If I say "Theaetetus is not flying", surely I shall ordinarily be understood to imply that Theaetetus is doing something else from that large family of activities and inactivities which includes flying. Something else from that family that itself precludes or is incompatible with flying: sitting or standing on the ground, for instance. To say "This is not gold" is to invite the answer "What is it then?" and the reply is expected to locate the subject under some other predicate belonging to a disjunctive class of mutually exclusive predicates which include gold and tin and other materials, but not say the Arctic whale or the social virtues. To go outside that restriction and vouchsafe for example "The shape of my pipe is not flying" or that "The taste of a peach is not gold" is at best to say something vacuously uninformative and at worst a somewhat plain to speak nonsense. That's the argument for having incompatibility in wherever we can in negation, predicative negation. Hejdánek: Platonův argument v *Sofistovi*, jak jsem ho naznačil, může vyprovokovat protest. Samozřejmě bude řečeno, že by udělal lépe, kdyby vysvětlil nejsoucno a spolu s tím nepravdu v termínech toho, co se nazývá omezená spíše než neomezená *negace*.

Říkám-li: „*Theaitétos* nelétá“, samozřejmě bude běžně rozuměno, že naznačuji, že *Theaitétos* dělá něco jiného než ona velká skupina aktivit a neaktivit, které obsahují létání. Něco, co samo o sobě zamezuje nebo je neslučitelné s létáním: sezení, stání na zemi, například sezení nebo stání na zemi.

Řekne-li se: „Toto není zlato“, okamžitě to přivolává odpověď: „Co je to tedy potom?“ A odpověď je očekávána, že zařadí *subjekt* pod nějaký jiný výrok patřící k *disjunktivní*, to znamená k výlučné třídě vzájemně se vylučujících *predikátů*, které obsahují zlato a cín a ostatní materiály, ale ne například arktickou velrybu či sociální ctnosti, společenské ctnosti. Vyjdeme-li z těchto omezení a budeme-li tedy tvrdit, že tvar mé dýmky nelétá či že chuť broskve není zlatá, znamená to, že tím tvrdíme něco naprosto zcela prázdné a neinformativní, a přinejhorším, jak Ryle jednou tvrdil o všech těchto neomezených negacích, mluvíme nesmysl.

Jiný hlas: Now, let me just say sentences that are not in here, to summarize some things. Both Plato and Aristotle are quite familiar with the idea of restricted as well as unrestricted negation. That is, restricted is going to be incompatibility between predicates; unrestricted is a negation that goes outside incompatibility.

Hejdánek: Platón i Aristotelés jsou samozřejmě obeznámeni s rozdílem mezi omezenou a neomezenou negací. Čili omezená negace je ta, která se týká neslučitelnosti *predikátů*, kdežto ta neomezená prostě jde kamkoliv, může se týkat jakéhokoliv předmětu.

Jiný hlas: There are others, I think that Plato in the *Sophist* is using, as I said, unrestricted negation, a sheer difference between any predicate and any predicate other than that predicate. And he is simply saying: „Theaetetus is not flying“ asserts that all the predicates that Theaetetus has are different from the predicate „flying“. All of them, not simply those contained to the fabric of incompatibility. It's unrestricted in the *Sophist*. And then I'm going to raise difficulties in using mere incompatibility. Could you tell them that? In the *Sophist* it's sheer non-identity between flying and all other predicates of whatever type that Theaetetus may have.

Hejdánek: V *Sofistovi* je to čirá ne-identita mezi létáním a všemi ostatními *predikáty* jakéhokoliv typu, které *Theaitétos* může mít.

Jiný hlas: Can I say it once more? Yes. In the *Sophist*, Plato explains predicative negation, such as „Theaetetus is not flying“, by saying not that Theaetetus has some other predicate from the same family as flying which precludes flying, but quite blanketly that flying is different from all the predicates that are true of Theaetetus of whatever type. And I'll explain why.

Hejdánek: Platón v *Sofistovi* tvrdí, že prostě když se říká, že „*Theaitétos* nelétá“, tak to neznámá, že by se vycházelo z nějaké aktivity, která by nebyla slučitelná s létáním, ale že to létání se prostě nezařadí do žádné z onoho výčtu všech aktivit, které k *Theaitétovi* mohou být přisouzeny.

Jiný hlas: Right. Now, I'm going to talk just a little of this. In fact, there are notorious difficulties in trying to define negation in terms of incompatibility and ranges of predicates which are simply related by incompatibility, families of predicates, such as color adjectives, or flying, standing, sitting and so forth. I'm going to call those *I-ranges*, such families of predicates, I for incompatibility. And such a range would be the colors, which exclude each other, and the range of position or the flying/standing activity range, when obviously red is not a member of the family which includes flying and sitting. Right? Now, trying to explain negation in terms of such *I-ranges* brings difficulties.

Hejdánek: V skutečnosti je zde stálá potíž v pokusech definovat negaci v termínech *inkompatibility*, to jest neslučitelnosti.

Jiný hlas: What do I mean by *I-ranges*? An *I-range* is an incompatibility range of predicates such as color adjectives, such that if you... they rule each other out and if you have one of the predicates, it excludes at least in that respect that part of your having others of those predicates. All right?

Hejdánek: Jako charakteristika, to *range*... čili neslučitelných charakteristik, asi takhle bych to přeložil. Nemíním právě pouze tu relaci neslučitelnosti mezi *predikáty*. Nemyslím, že právě ta relace neslučitelnosti mezi *predikáty* musí sama být vysvětlena v negativních termínech.

Jiný hlas: No doubt the most natural explanation of an *I-range* is that there is some set of predicates, A, such that if F and G are predicates and are members of the range A and F is not the same as G, then whatever is F is not G. But still, we'll cut that bit out. The difficulties really start... I'll put it back in again later, but I'm taking it out for the purposes of this translation. The difficulties start when we consider what follows from denying that a subject has any of the predicates of a given *I-range*, incompatibility range. Given the account of incompatibility that I've just given, that is anything in the range is such that if F and G are predicates in the range, then whatever is F is not G. Given that account, there's a simple contradiction in denying that something lacks all the... in denying that something has any of the predicates of a range. For to say that X is not F is on this thesis, the incompatibility explanation, to say that there is a class of predicates of which F is one and X has another predicate of that class which excludes F. But from that it follows that it can't lack every predicate in the range. Lacking one predicate implies having another. There and there. In other words, you can never deny that something has any predicate of a given range. And that is a difficulty.

Hejdánek: Popravdě řečeno, nejvíce přirozené vysvětlení takového *I-range* je, že existuje nějaký soubor *predikátů*... Potíž skutečně nastává, když uvážíme, co vyplývá z popření toho, že *subjekt* má kterýkoliv z *predikátů* daného *I-range*. Jinými slovy, nikdy nemůžete popřít, že věc má jakýkoliv *predikát* z daného souboru...tu situaci neslučitelnosti mezi *predikáty*. Nemyslím, že právě ta relace neslučitelnosti mezi *predikáty* musí sama být vysvětlena v negativních termínech. Popravdě, ve skutečnosti nejpřirozenější vysvětlení této neslučitelné charakteristiky je, že je jakási množina *predikátů* A taková, kdy F a G jsou *predikáty* a jsou prvky množiny A a F není stejné jako G. Potom cokoliv je F, není G.

Jiný hlas: *I am sorry about this matter. It is necessary to read it and to think it over. It is very difficult to catch it up.*

Hejdánek: Já vím, že je to jednoduché, ale není to pro všechny jednoduché. Je-li F a G, když se řekne, že jeden z nich není F, tak to musí být G. Ne, z toho vyplývá, že je-li F, tak to není G, a že kterýkoliv prvek z té množiny vylučuje ostatní prvky. Ale z toho ještě nevyplývá, že když to není F, takže to je G. Tam může být ještě leccos jiného. Ale buďto je-li F, tak to není G. To je obecné určení množiny. Negace ještě jednou. Potíže začínají, když uvažujeme, co následuje z odmítnutí, že *subjekt* má jakýkoliv z *predikátů* dané neslučitelné charakteristiky. Když beru v úvahu neslučitelnost, o které se jednalo před chvilkou, je prostě jednoduchý protimluv takových odmítnutí. Protože řekneme-li například, že X není F...

Jiný hlas: *Suppose I say briefly and get him to translate it. Incompatibility is used to explain negation in this way: if you say that something is not F, there is some other predicate from a family of predicates which precludes its being F. There is some other, as it were, G, which belongs to a family of incompatible predicates which logically precludes its being F. All right. It always has some other predicate of that*

range. If you deny one predicate, it always has another predicate of that range. And the difficulty then is that you can't deny all the predicates of a range of a subject without logical absurdity.

Hejdánek: Tu kvantifikovanou situaci, že pro každé X, které je z té množiny, řekneme-li, že neplatí F, tak potom to znamená, že zde existuje takové G, které bude to F vylučovat. To znamená, že není možno negovat celou tu třídu, a že vždy jeden prvek musí být obsažen, a ten pak teprve neguje všechny ostatní zbývající v množině.

Jiný hlas: *And there is another difficulty here. It is notoriously hard, I'll just say this, to construct a satisfactory range of incompatibles. We tend to think of colors and sometimes shapes as good examples. And we think then of an I-range, a range of such predicates, as answers to some simple question: what color is it? What shape is it? and so forth. But if you get onto other ranges: what is his profession? or what is his calling? This is very difficult. And some ranges, such as: what furniture do you have in the room?, don't serve satisfactorily as incompatibility ranges. There is nothing to prevent a bed also being a table, for example. They are not incompatible. And so forth. And that is largely true with such other ranges as, as I said, professions, callings and so forth. Well, all this, they are very open-ended. Colors can be made artificially finite; colors of the spectrum will do. But not the other ranges. And there are a lot of negations where you can't readily find an incompatibility range at all to explain the negation. If you say: well, he is not a policeman. Is there some other range of callings such that he must have one of those callings and it precludes his being a policeman? He doesn't have to be a green grocer in order not to be a policeman. Of course, he may have no calling at all. So the negation does not commit you to another member of the range.*

Hejdánek: Ta negace se snaží vysvětlit jenom tou *incompatibility* nebo neslučitelností, protože jsou oblasti, které představují ty oblasti, které můžeme tak určit, jako třeba barvy nebo tvary, pro které vždycky na otázku, jakou to má barvu, jaký to má tvar, musí existovat odpověď. A ta jedna odpověď vylučuje ty odpovědi další. Ale jsou také oblasti, jako je například povolání anebo zaměstnání...

Jiný hlas: *I wanted to say two things, sorry. One is obviously if... what I have just been saying. Thank you very much.*

Hejdánek: Kde tato idea neslučitelnosti nestačí, abychom mohli negovat. Říct o někom, že není policista, ještě nemusí znamenat, že je něco jiného z té třídy, třeba zelinář. Nemusí být žádným z té třídy a takových příkladů se najde mnohem víc.

Jiný hlas: *There are two points in saying, in the example "he is not a policeman". One is it does not, of course, follow that he has some other calling which precludes his being a policeman. And if he did have some other calling, such as a green grocer, it wouldn't preclude his being a policeman. You see, it fails on both scores.*

Hejdánek: Jsou tam dvě věci u toho zaměstnání, které v té neslučitelnosti nehrají, a to je to, že pokud někdo není policista, že to ještě neznamena, že by musel být něco jiného, a že to neznamena, že by muselo být něco jiného, co by mu teda zabraňovalo být policistou, a taky to neznamena, že když třeba opravdu není policista, je pekařem, tak že by zároveň nemohl být policistou.

Jiný hlas: *I've left out most of that, I'll send you a copy of the thing to read later. But those are the main difficulties in trying to reduce negation to incompatibility. Good. Now, unrestricted negation is of the first importance for Aristotle's logic, for he needs it in stating the law of contradiction, or excluded middle. The law of contradiction is such that for any given subject, one must be able to say either it's P or it's not P. And this must not be simply reduced to incompatibility. There was an argument between John Stuart Mill and a logician A. W. Bain in the last century.*

Jiný hlas: No, říká, že to, co teď chce udělat, je omezit ten problém negace na neslučitelnost, a že tedy pro Aristotela je základní ta neomezená negace v tom, jak definuje zákon kontradikce.

Jiný hlas: Bain said that "not white" must be restricted to the range of things which can have a color. Mill replied: "No, for any subject taken from whatever range or category, you can say either it is white or it is not white, even if it's not a candidate for a color, because the law of contradiction divides up the whole

denotation of available subjects. It doesn't simply divide up colored things, so to speak. You must be able to say, for example, if it's not the case that the smell of my pipe is white, then in order to get the universal application of the *law of contradiction*, you must be able to say of the smell of the pipe 'it's not white', even though it's not a candidate for having a color. You see? Of anything it's the case either that it is white or it is not white. That's the *unrestricted negation* that you need for the *law of contradiction* in Aristotle's view and Mill's view. And they're right."

Jiný hlas: Uvádí tu diskuzi, která probíhala v 19. století o tom, jestli je to nutno tak, že by negace rozdělovala jeden predikát vždycky na dvě třídy, to znamená na to, co je pravda, a na to, co není pravda. Jakože když řekneme o něčem, že je to nebílé, tak se to musí vztahovat pouze na třídu předmětů, o kterých se dá rozhodnout, jestli mají barvu, které prostě mají barvu. Zatímco Mill oponuje tím, že to platí pro všechny předměty, ať je to něco, nějaký abstrakt, jako třeba ten tvar dýmky nebo číslo dva, že o všech je možno rozhodnout, zda je či není, že tam to platí pro všechno zhruba.

Jiný hlas: Now look Oliver, we've approached the *law of contradiction* now because we need *unrestricted negation* for the *law of contradiction*. I had a good deal on that *law of contradiction* in Plato and Aristotle, and it may well be too much to go through doggedly tonight. It's entirely as you like, but we can go on talking about whatever we want now for the time being and I will certainly get into your hands and somebody will do a check translation of it, this paper. Fine. It all hangs together surprisingly. Well, are there any more questions? Does anybody, is anybody so much in love with the notion of *incompatibility* as a basis of negation that they would like to defend it against the troubles that I was raising?

Jiný hlas: Jenom na okraj teda, že má toho tam ještě haldu, ale nebude už dál to říct, protože vidí, že to je trochu moc toho, a tedy skončí. Pošle nám text příslušně upravený, takže si ho můžeme pak přeložit, a teď ještě chce vědět, jestli jsou nějaké otázky.

Jiný hlas: Copies of the text will be distributed, you're not committed to reading it.

Jiný hlas: To je běžný fórek. Kopie jeho přednášky budou rozdány, nikdo nebude nucen, aby to četl.

Jiný hlas: See the time has come, we should stop, because some of the present young people start at 5 o'clock in the morning. Therefore we stop always at 10 PM. Right. Well, we stand up and sing *God Save the Queen*.

Jiný hlas: Takže nikdo další, žádné otázky. Takže skončíme. A kdo by chtěl ještě něco, tak profesor je k dispozici.

Jiný hlas: Well, thank you all very much indeed, I enjoyed it immensely.

Hejdánek: I wished to start before you to express our best thanks to you and our hope that we shall be able to study your text through and for the second time to have you once more or many times more here. And perhaps it will be possible to prepare ourselves better to...

Jiný hlas: Oh, come, we've had a very long discussion tonight. Well, many thanks. Thank you all. Does anybody have a match?